

Молікевич Р.С. До питання суспільно-географічного дослідження категорії «медико-демографічна ситуація» / Р.С. Молікевич // Географія, картографія, географічна освіта. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Чернівці, 9-11 жовтня 2014р.) – Чернівці: Видавничий дім «Родовід», 2014. – С. 162 – 163.

**ДО ПИТАННЯ СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНОГО
ДОСЛІДЖЕННЯ КАТЕГОРІЇ
«МЕДИКО-ДЕМОГРАФІЧНА СИТУАЦІЯ»**

Молікевич Р.С.

асистент кафедри соціально-економічної географії

Херсонський державний університет

stoa13@rambler.ru

Стан здоров'я населення досить точно відображає тенденції економічного розвитку та добробуту країни. З цієї позиції медико-демографічні показники можуть служити безперечним індикатором ступеня благополуччя суспільства і оптимальності функціонування найважливіших соціальних механізмів.

Медико-демографічні дослідження – актуальний науковий напрям, що розвивається в рамках кількох міждисциплінарних наукових напрямів. До дослідження даної категорії вдаються як медицина, валеологія, медична статистика, так і демографія та соціологія. Але найбільш повну причинно-наслідкову картину категорії відкриває медична географія. Лише медична географія, як розділ суспільної географії, спроможна просторово координувати та дедуктивно-індуктивно зважено проаналізувати суть проблеми медико-демографічної ситуації. Більшою мірою це пов'язано з тим, що медична географія ставить основний акцент на розгляд впливу природних умов та соціально-економічних факторів на здоров'я населення, розміщення інфраструктури медичного обслуговування, регіональні відмінності забезпеченості медичної сфери кадрами, медико-географічні системи різного ієрархічного рівня [3].

Дослідженням суспільно-географічних теоретико-методологічних основ та регіональних аспектів функціонування

сфери охорони здоров'я і формування медико-демографічної ситуації в Україні в останні роки займалися О.Шаблій, В.Шевченко, Л.Шевчук, О.Романів, І.Мартусенко, А.Баркова, Н.Мезенцева, Д.Шиян, у сусідній Росії Б.Б.Прохоров, С.О.Куроллап та інші вчені [1]. Дослідження у даному напрямку здійснюють колективи науково-дослідних інститутів і центрів, а також ВНЗ: Інститут демографії та соціальних досліджень НАН України, Інститут географії НАНУ, Центр демографії і екології людини Інституту народногосподарського прогнозування РАН, географічні факультети Київського, Харківського, Воронежського та інших вітчизняних і закордонних університетів.

У суспільній географії дослідження стану демографічної ситуації і здоров'я населення спираються на середовищний підхід, який інтегрує системний і ситуаційний підхід і надає простір для конструювання соціально-екологічних систем як перспективних територіальних осередків життя населення [4, с.8]. При цьому дослідження здійснюються на різних територіальних рівнях – від поселення до глобального.

Основними медико-демографічними показниками, які мають підлягати динамічному спостереженню та аналізу з метою наступної організації необхідних державних та громадських заходів, є показники чисельності населення та його статеві-вікового складу, народжуваності, загальної смертності та її причин, смертності немовлят та інших вікових груп, приросту або депопуляції населення, середньої очікуваної тривалості життя, репродуктивного здоров'я, а також захворюваності населення – загальної, дитячого населення, населення працездатного віку і старших вікових груп, інфекційної, професійної, травматизму, захворюваності на особливо небезпечні соціальні хвороби [5].

Особливе соціально-економічне значення мають показники інвалідності, причини яких потребують постійного поглибленого вивчення.

Найбільш вагомим та одним з основних індикаторів моніторингу медико-демографічної ситуації є показник динаміки чисельності населення. Адже будь-які суспільні перетворення та зрушення впливають на рівень та умови життя

населення і, відповідно, на динаміку його чисельності, склад і процеси відтворення.

Іншим не менш важливим показником є структурність причин смертності. Хоча зазвичай цей показник поєднує у собі елементи традиційної і сучасної структури патологій, в якій високий рівень смертності від ендогенних захворювань (хвороб системи кровообігу і новоутворень) межує з не менш значущою смертністю від екзогенних причин (нещасних випадків, отруєнь і травм, інфекційних та паразитарних хвороб, хвороб органів дихання та органів травлення); але саме цей показник найбільш яскраво розкриває всі соціально-економічні проблеми країн та регіонів.

Вивчення медико-демографічної ситуації в різних регіонах представляє великий інтерес для визначення державної соціальної політики в регіонах на основі підготовлених прогнозів здоров'я населення. Медико-демографічні показники істотно розрізняються за територіями, у містах і сільській місцевості, що в свою чергу зумовлює формування просторової суспіно-географічної та медико-демографічної зональності та кластерності.

Негативні медико-демографічні показники (захворюваність, інвалідність, тимчасова непрацездатність, смертність) призводять до величезних економічних збитків. За найскромнішими підрахунками, втрати здоров'я населення, зайнятого в економіці України, щорічно співрозмірні втратам 6,5% ВВП [2].

Медико-демографічна ситуація – основна ознака, головна властивість будь-якої людської спільноти (наприклад, населення, що проживає на тій чи іншій території), яка «каже» про її природний стан у певний часовий період. Ця категорія відображає як індивідуальні адаптаційні реакції окремої людини, так і здатність всієї спільноти найбільш ефективно здійснювати свої соціальні завдання (працювати, захищати країну, допомагати людям похилого віку і дітям, здобувати освіту і статус у суспільстві, охороняти природу і т.д.), а також виконувати свої біологічні функції: відтворювати і виховувати нові здорові покоління. Через це, питання опрацювання

територіальних відмін у суспільному здоров'ї не втрачає своєї актуальності на сьогоднішній день.

Література:

1. Гуцуляк В.М. Історія розвитку та сучасний стан медико-географічних досліджень/ В.М. Гоцуляк, К.П. Муха // ВІСНИК ЛЬВІВ. УН-ТУ Серія геогр. 2009, Вип. 36. - С. 115–121.

2. Медико-демографічна ситуація та організація медичної допомоги населенню у 2010 році: підсумки діяльності системи охорони здоров'я та реалізація Програми економічних реформ на 2010-2014 роки "Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава". – К.:МОЗ України, 2011. – 104 с.

3. Рогожин О.Г. Соціально-економічний механізм формування медико-демографічної ситуації в селах України / О. Г. Рогожин ; відп. ред. В. С. Стешенко ; Ін-т пробл. нац. безпеки Ради нац. безпеки і оборони України, Ін-т демографії та соц. дослідж. НАН України. - К., 2009. - 200 с.

4. Шарыгин М.Д., Столбов В.А. Тенденции становления отечественной общественной географии: теоретико-методологические аспекты [Електронний ресурс] // Географический вестник. – 2006. - №2. – С.4-10.

5. Шевченко В.О. Теоретико-методичні основи медико-географічного аналізу території України //Автореф. дис. ... д-ра геогр. наук. К., 1997. 32 с.